

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 50 (1964)

Artikel: Nos redacturs digl Ischi
Autor: Maissen, Alfons
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-881998>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 29.11.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Nos redactors digl ISCHI

da Alfons Maissen

CASPAR DECURTINS

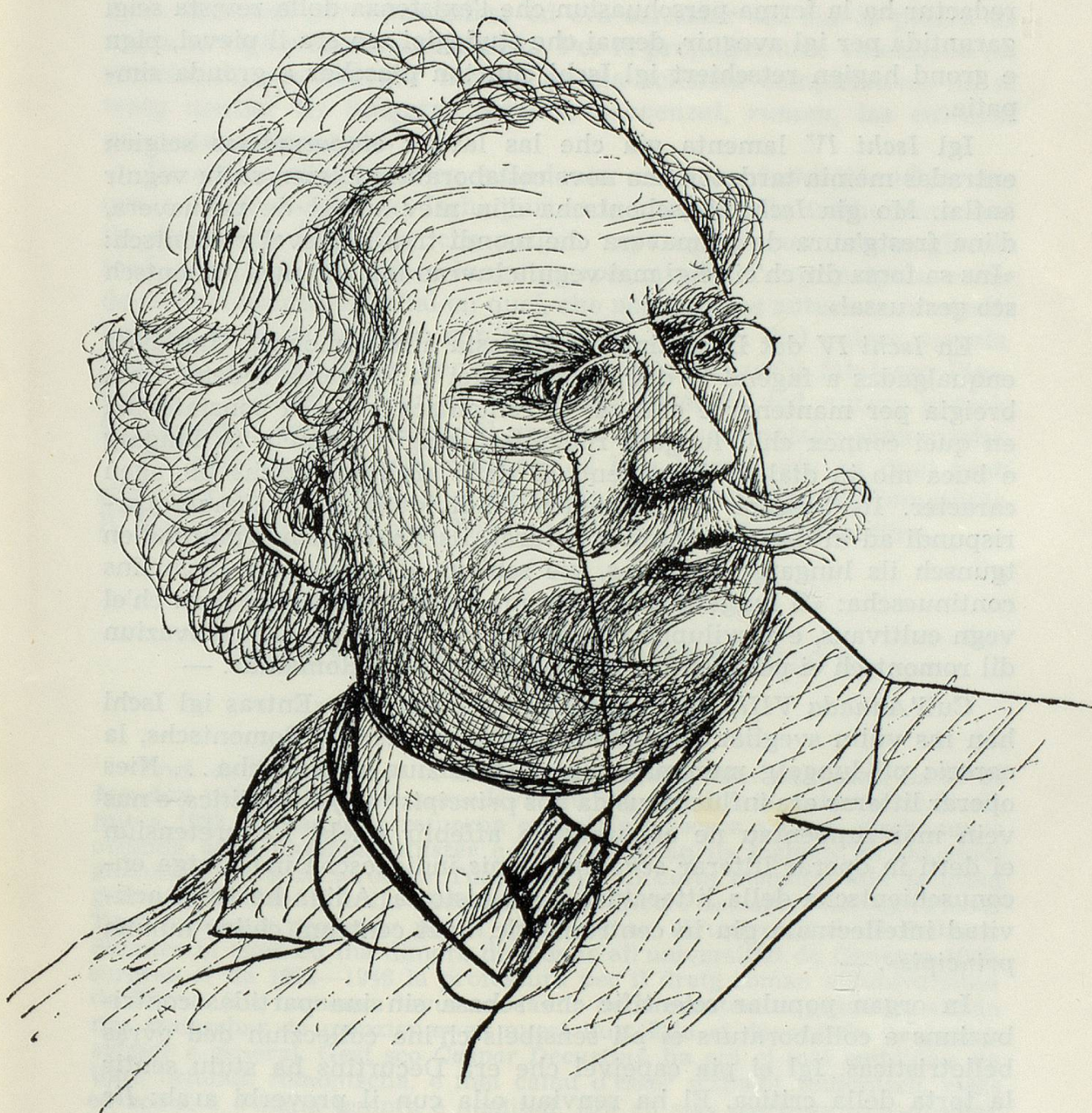
Il liun de Trun 1855—1919

Caspar Decurtins ei naschius a Trun ils 23 de november 1855. Suenter scolas dil vitg, sin claustra, a Cuera, frequenta el las universitads de Minca, Heidelberg e Strassburg, doctorescha suenter treis semesters a Heidelberg culla dissertaziun: *Clau Maissen*. Cun 21 onn vegn el mistral, restaurescha la claustra de Mustér, daventa confundatur dell'Universitad de Friburg, da 1881—1905 cusseglier nazional, lavura e batta per l'idea sociala sin fundament cristian-catholic. 1905 banduna el la politica federala, vegn incaricau cun ina professura de historia culturala e dils pievels a Friburg, ch'el mantegn tochen 1914. Ils 30 de matg 1916 ei *Caspar Decurtins* morts a Trun, suenter haver da pign ensi, sper tut sias immensas incumbensas, luvrau 45 onns per la gronda rimnada de beins culturals, silsuenther publicai en sia *Crestomazia retoromontscha* che cumpeglia 13 volums, edi da 1896—1919. Siu plaid fulminont, sia iniziativa e lavar romontscha han bess brastgas sin tuttas varts; ellas ein aunc oz buca stezzas. Decurtins ha inziau la renaschientscha retoromontscha! —

Caspar Decurtins astga vegnir consideraus per il capo-fundatur della Romania a Trun 1896. El ei era staus fundatur ed igl emprem redatur digl Ischi. Otg numers ha el redigiù e publicau da 1897—1906. En sia emprema introducziun definescha el sco suonda igl intent della Romania e digl Ischi: «La societad ‚Romania‘ formada ord students e commembers honoraris ha per siu intent la cultivaziun dil Romontsch, siu spért, sia historia e sia litteratura. Per ademplier tal siu scopo publichescha la societad annualmein ina revista romontscha sut il tetel «Igl Ischi», che cuntegn publicaziuns de vegls texts romontschs, material folcloristic sco era lavurs originalas». — Decurtins dat gronda peisa all'enconuschientscha exacta dils vegls monuments, edi tenor pretensiuns della scienza linguistica moderna. Quels formeschan in segir material per studis scientifics e per sclarir la historia dil lungatg e dil pievel romontsch. Decurtins continuescha verbalmein: «Il prezius scazi dil pievel romontsch schai en sia litteratura populara, perquei publichein nus ils pli interessants products de quella e tras studis specials commentein nus tals.

Las lavurs originalas vegnan principalmein a tractar nies lungatg e nossa historia, mo nus vegnin era a purtar autras composiziuns, che concerneschan la sviluppaziun culturala dil pievel romontsch». —

En *Ischi II* sa Decurtins gia scriver: «Il bi beinvegni ch'il pievel romontsch ha fatg a l'emprema annada digl Ischi, ha dau a nus buna

CASPAR DECURTINS

1855—1916

Il liun de Trun

curascha de schar suandar ina secunda augmentada annada». Il redactor ha la ferma perschasiun che l'existenza della revista seigi garantida per igl avegnir, demai che studegiai sco era il pievel, pign e grond hagian retschiert igl Ischi cun ton plascher e gronda simpatia.

Igl *Ischi IV* lamenta gia che las lavurs empermessas seigien entradas memia tard, ton che novs collaboraturs hagian stuiu vegnir anflai. Mo gia *Ischi V* tschontscha d'in niev sulegl de primavera, d'ina frestg'aura de primavera che mondi tras il pievel romontsch: «Ins sa forsa dir ch'ei seigi mai vegniu luvrau ton per nies romontsch sco gest ussa!»

En *Ischi IV* dat Decurtins ina risposta alla damonda: «Ins auda enqualgadas a fagend la damonda pertgei la Romania sedetti tonta breigia per mantener e cultivar il romontsch?» — El constatescha en quei connex ch'il lungatg romontsch seigi veramein in lungatg e buca mo in dialect dependent. El detti als Romontschs lur agen character. Ils basegns de mantener l'individualitad *nazionale* corrispundi ad in dretg profund e natural. Ils Romontschs emprendien tgunsch ils lungatgs neolatins, gie schizun il tudestg. E Decurtins continuescha: «Il lungatg sa denton mo vegnir mantenius cura ch'el vegn cultivaus, e sesviluppescha aschia cun il temps. La cultivaziun dil romontsch ei perquei il principal intent della Romania». —

Cull'*Annada VIII*, 1906, dat Decurtins comiau: «Entras igl Ischi han ins vuliu svegliar il sentiment *nazionale* tier ils Romontschs, la *carezia* pil lungatg mumma e per la tradiziun romontscha... Nies operar litterar era influenzaus da nos *principis religios-politics*, e nus vein mai zuppentau ne encuretge de affeblir quels. La pretensiun ei detti in operar litterar *senza principis* indichescha ina pintga enconuschientscha della litteratura e sia historia. Adina ha tutta activitad intellectuala giu in centrum etic, quei centrum ch'ins numna *principis*». —

In organ popular scientific che sebasa sin ina partidas contribuziuns e collaboraturs ei pli sensibels ch'ina collecziun ded ovras belletristicas. Igl ei pia capeivel che era Decurtins ha stuiu sentir la torta della critica. El ha renviau ella cun il proverbii arab: *Ils tgauns uorlan e la caravana va*, plaid che siu successur, prof. Tuor, citescha duas gadas per siu agen diever. Decurtins ha buca mo redigi, el ha scret sez in bionton per siu organ. Era sco redactor carscheva el incontin ord l'immensa lavur vid sia *Crestomazia retoromontscha*. La preferenza ha el dau alla tradiziun populara, ad impurtonts mussaments de quella en vegls manuscrets e monuments. Mo dasperas ha bein negin auter stuschau ed inflammas cun tonta vigur e success giuvens poets e scribents, ed era valetau quels.

Decurtins veva ina memia vasta impressiun della *romanitad* e della *latinitad* per buca mirar ed era serender sez sur la palera de nossa stretga clasena romontscha. Per la propagaziun e valetaziun dil romontsch, sco era per motivs de sia scienza comparativa, ha el tratg neutier ils lungatgs *catalan*, *provenzal*, *rumen*, las culturas *germanas* e *slavas* etc.

Decurtins s'exprima en suandonta moda en *Ischi VI*: «Sper las ovras originalas ha igl Ischi purtau in diember de traducziuns ord ils differentes lungatgs, che astgan separegliar cun las meglieras traducziuns en ils auters lungatgs romontschs. La principala valor de talas traducziuns schai en quei, che nos giuvens auturs romontschs vegnan mess en relaziun cun igl operar litterari ded auters pievels. Nuot ei, principalmein per ina naziun pintga, aschi fatal sco l'isolaziun... L'unda dil grond moviment litterari ded auters pievels frestgenta e fructifichescha il graschel mo bien tratsch romontsch».

Ils giuvens poets ein compari ed han luvrau era en quei senn stipulaus da Decurtins. Nus alleghein oravontut: *Flurin Camathias*, *P. Maurus Carnot*, *Alfons Tuor* e pli tard *Carli Fry*, ed auters.

PROFESSOR DR. PIEDER TUOR

1876—1957

Prof. dr. Pieder Tuor ei naschius ad *Aquila* ellas *Abruzzas*, ils 19 de fenadur 1876. Il bab che possedeva leu ina fatschenta, oriunds de Breil, miera 1882. La famiglia retuorna en patria e secasa a Lags, vischnaunca oriunda della mumma. *Mustér* e *Sviz* daventan ils loghens de siu studi gimnasial. 1903 doctorescha Tuor cun la pli aulta menziun alla facultad giuridica de *Friburg* culla dissertaziun: *Ils Libers de Lags*. 1905 vegn Pieder Tuor numnaus professor per il dretg roman all'universitad de *Friburg*. Suenter in clom ed ina dimora de 2 onns all'universitad de *Genevra* 1920, surpren el da 1922—1946 la professura per il dretg roman all'universitad de *Berna*. Sia immensa lavur en favur della scrutaziun giuridica stuein nus tralaschar de menzionar en quest liug. Ella ei daventada de renum svizzer e general. Gest sco *Caspar Decurtins*, ha era el mai emblidau sia tiara oriunda romontscha, e mai calau d'esser sribent romontsch, clars ed acuts, e d'atgna tempra e qualitat. Era en sias scartiras romontschas eis el per gronda part sededicaus a problems dil dretg, popularisau quels e fatg dretg la materia difficila alla capientscha dils prus lecturs digl Ischi ed al pievel romontsch. Igl 1 de november 1957 ei il valent scenziat e grond Romontsch morts a *Berna* ella vegliadetgna d'81 onn. —

Prof. P. Tuor, ensemen cun *prof. Gion Cahannes* ed auters, ein stai 1896 cun Decurtins, lur menader, sper la tgina della *Romania* sut igl Ischi a *Trun*. En «*Nossa mira*», introducziun tiegl *Ischi IX*, scriva Tuor, ch'era vegnius clamaus dalla *Romania* 1906 alla testa

digl organ: «En las otg annadas, comparidas sut sia redacziun, ha dr. Decurtins dau a nies organ quella tempra, la quala nus savessen buca midar senza untgir dals principis che han scaffiu nosa Romania. Perquei sa la nova redacziun eleger negin auter motto che quel: *Vinavon per la medema strada!* Igl Ischi ei daventaus in organ litterar-scientific dil pievel romontsch, quei duei el era restar dacheudenvi». —

1910 fa prof. Tuor en *Ischi XII* in examen de cunscienza en sia «*Orientaziun*». G. C. Muoth, Alfons Tuor, Giusep Huonder, ils gronds collaboraturs de Decurtins eran buca pli. Prof. Tuor scriva: «Cun quels fuvan las meglieras speronzas svanidas. Ed el ravugl della Romania sezza fuva in cert spért malsanetsch, in regl per sien e ruaus seschlihaus. Ei haveva claramein pegliau digren. Ei haveva perquei num oravontut de derscher nova veta ellas frastgas durmentadas, de svegliar danovamein la carschientscha e la fluriziun della plonta...

Plinavon ha ei setractau de reorganisar las radunonzas annualas della Romania. Quellas fuvan tochen dacheu reuniuns hilaricas de students e studegiai, cungidas beinduras da referats scientific. Ellas fuvan senza dubi bialas fiastas intimas, nua che il humor e l'amicezia tenevan la bitgetta. Il temps dumandava dalla Romania certamein de pli. Senza destruir quei character intim ed amical, sto la Romania encurir de destadar e tener allerta il *senn nazional* denter il pievel romontsch sin ina maniera bia pli efectiva. Il *spért nazional*, la premura dil plaid matern, ha entochen dacheu fluriu en Surselva mo memia zun sulettamein enteifer la clasena della classa che ha fatg seminari u gimnasi, el sempel pievel han ils basegns della veta practica — savens pli imaginai che reals — mo memia stinschentau la carezia e la premura per la faviala artada». —

Era prof. Tuor ha giu sias misergias culs collaboraturs. Ell'introducziun digl *Ischi XVI* scriva el: «Pli ditg che quei che statutas de noss'unium verteschan, ch'ils lecturs stimai ein inclinai de perstgisar, e certamein era, che la redacziun prevedeva, ha igl Ischi schau spetgar. Circumstanzas independentas da nies vuler e puder, allas qualas ins ei senz'auter extradius en in tal pign territori linguistic, sco quei ch'il Romontsch representa, ein l'empudientscha dil retard». — Per la secunda gada citescha Tuor en quei connex l'introducziun *Ischi IV* de Decurtins, che ha da gliez temps stuiu sur ura encurir novs collaboraturs.

Prof. dr. Pieder Tuor ha ediu da 1907—1926 12 Ischis. L'uiara mundiala ha ruis empermiez quei temps de sia lavur redaczionala. Sco gia sut Decurtins ei era Pieder Tuor sez separticipaus cun impurtontas atgnas lavurs per igl ISCHI.

PROF. DR. PIEDER TUOR

1876—1957

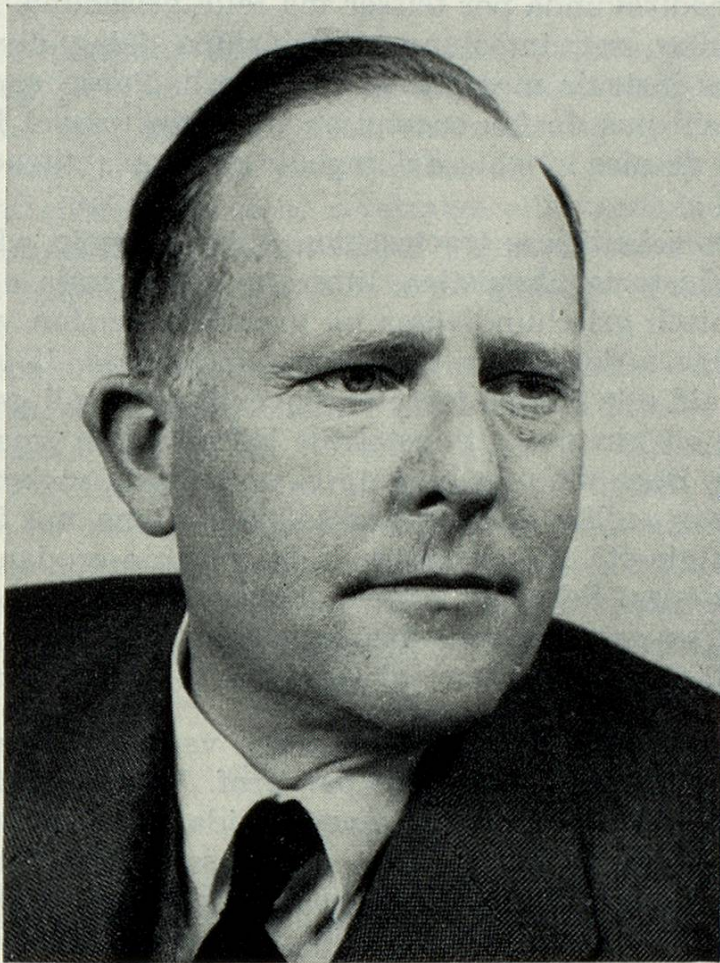
Sia gronda prestaziun personala sco scribent digl Ischi ei stada la vart ed il problem giuridic e giuridic-historic, studis dai en adequat lungatg, en clar patratg, capeivels al pievel romontsch che sestenta per s'instruir. Pieder Tuor scriva en Nossa mira: «Nossa fin e mira ei buca de procurar ina lectura per cuntentar las marveglias ne scatschar la liung'uriala, mo ual schi pauc scrivin nus mo per filologs ed erudits de nossa tiara ne d'autras, aunc bia meins per ils perderts, ils quals vegnan suenter che nossa mumma romontscha ha fladau siu davos vierv ad ir suenter fastitgs de siu operar, nus scrivin per il pievel, sco el viva e braha en nossas muntognas. Nus lein dar ad el in pavel sanadeivel, che conforti e promovi senza esser memia grevs a siu stumi». —

PROF. DR. RAMUN VIELI

1895—1953

Prof. Ramun Vieli ei naschius ils 15 de fevrer 1895 a Razen. Siu temps gimnasial passenta el a *Mustér* ed a *Sarnen*. Siu interess per damondas linguisticas ei gia baul fetg exprimius. Allas universitads de *Friburg* e *Turitg* retscheiva il giuven scienziat ils muossavias per sia veta. Professers sco *Giachen Jud* e *Luis Gauchat* drezzan si'egliada enviars l'eminenta latinitad della viarva romontscha. 1926 banduna Vieli Turitg, suenter haver passentau egl'exteriur, a *Firenze* ed a *Paris* semesters nunembli-deivels e fritgeivels. Sia dissertaziun: «*La terminologia dil mulin en tiara romontscha*», ha dau a Ramun Vieli grond renum. 1926 surpren el la professura de romontsch sursilvan alla scola cantonala a Cuera, instructiun ch'el veva gia dau per in cuort temps 1924, substituend siu protectur ed amitg *prof. dr. Gion Cahannes*. Da quei mument entscheiva sia vasta activitad en favur dil lungatg e dil pievel romontsch. Ei fuss bess in fav en in lag de vuler numnar cheu tut sias ovras e ses susteniments enviars il moviment e biars singuls Romontschs. — Immediat entscheiva la gronda e greva lavur dils vocabularis, stenta che tegn el a mistregn per tut sia veta. 1938 arriva il *Vocabulari scursaniu*, 1944 il *Vocabulari tudestg-romontsch*. 1953 scarpa la mort la plema orda maun al nunstunclenteivel luvrer, senza esser arrivaus dil tut alla fin de sia incumbensa. Tenor sia intenziun dueva il *Vocabulari romontsch-tudestg* esser redigius per igl onn 1954. — La lavur de *prof. dr. Ramun Vieli* ei adina stada conscienziusa e clara sco sia tempru e siu character. —

Prof. R. Vieli ei staus il tierz redactur digl ISCHI. El ha surpriu e redigiu quel da 1928—1937, epi da 1941—1944, en tut 8 Ischis. Era el resta fideivels als principis statui da Decurtins e Tuor: «Fideivels als principis de nos predecessurs, elegin era nus il motto: *Vinavon per la medema strada*». — Prof. Vieli tralai denton buc de slargiar sia mira, continuond en si'emprema introducziun: «Igl'emprem intent de nies organ ei de mantener e cultivar nies car lungatg mumma. En medem temps dei igl'Ischi svegliar tier ils Romontschs ina profunda carezia per la patria grischuna . . .

Rammillet.

La belletristica cumpeglia lavurs en prosa e poesia. Ella dei esser in maletg verdeivel della veta de nies pievel puril muntagnard. La natira, l'istoria, sco era il temps present porschan agl egl allert material detgadiravunda per teisser ina teila grischuna. Poesias, comedias, novellas, raquintaziuns, descripciuns deian divertir ed en medem temps instruir nies pievel romontsch. Purschend ina sauna lectura, sperein nus de far enconuschent a nies pievel las bellezias ed atgnadads de nies lungatg e d'impedir che nossa gliעד legi rauba jastra.

Las lavurs scientificas tracteschien objectivamein ed en fuorma plascheivla l'istoria linguistica, litteratura, culturala e politica dil pievel romontsch grischun. Nossa pli gronda atenziun vulessen nus denton dedicar a damondas linguisticas-culturalas. Il lungatg e la cultura, il plaid e la caussa meretan daveras nossa pli gronda atenziun, pertgei els ein nos pli custeivels beins, ch'ei smanatschai en lur existenza. Buca mo nies lungatg ei periclitau, mobein era nossa cultura. Nossas veglias isonzas, nossas instituziuns, nos indrezs, nies viver e sevestgir etc. etc. semidan en in contin e crodan adina pli e pli en emblidanza. Sche nus savein forsa era buca retener il cuors dil mund e las grondas midadas economicas de nies temps, sche vulein nus silmeins conservar egl Ischi l'ierta de nos perdavons». —

Quests plaids de Ramun Vieli duessen vegnir legi aunc oz, cunzun dalla giuventetgna. Els eran per prof. Vieli decisivs. Il temps rocla, ils principis han de star. Fravegar vida lezs ei in prigus cunfar. L'attaschadad a nossa patria ed a nossa isonza, a nies lungatg ei l'emprema condiziun per salvar nossa populaziun intacta e sauna. Quei principi fundamental ston era ils novs scribents tener en honor, senza tartgar de stuer semover traso en las medemas rodaias veglias e forsa isadas. Vuler promover stravaganzas litterarias, vuler en emprema lingia stravagar industria ed economia senza saldar vegls deivets visavi nies moviment tralascchau, ein utopias, ei fatg tarmagls cul fiug. Quella idea veva prof. Ramun Vieli, e cun raschun.

Prof. dr. Vieli vesa beinspert che l'uniun studentica era da siu temps buca pli el cass de dumignar ils carschents problems dil manteniment dil romontsch. La Romania representava gie daditg igl entir pievel sursilvan. El ei daventau il fundatur dil *Cussegl della Romania*. Dr. *Erwin Durgiai* scriva en quei connex en *L'organisaziun della Romania* (Ischi 28, p. 186): L'organisaziun primara, zun modesta cun in comite d'activs alla testa, era buca sufficienta pli. Ei muncava il ferm tgamun che dirigeva cun sistem e metoda las numerusas fatschentas dell'uniun». —

Ils 26 de december 1940 ha la radunonza generala a Glion elegiu in *Cussegl della Romania*. En quei Cussegl, ed in summa, ei Vieli

staus adina il menader. Nus lein buca allegar cheu en contas uniuns che Ramun Vieli ha giu in plaid, instradau acziuns decisivas en favur dil moviment e della renaschientscha romontscha. —

*

Denter duas periodas de redacziun Ischi entras prof Vieli, ei redatur *Giusep Demont* de *Sevgein* sefatg responsabels cun dus numers, annadas 26, 1938, e 27, 1940, che sedistinguan entras meriteivels studis sur la historia ecclesiastica de *Lumbrein* e *Surrein*. *Giusep Demont* ch'ei da present seretratgs ella tgeuadad digl *Asil s. Giusep a Compadias*, vul buca esser numnaus sco redatur digl Ischi. Nus lein respectar siu giavisch senza quescher e cuschentar la persuna dil tut.

Giusep Demont ei naschius a *Sevgein*. El deriva d'ina enconuschenta famiglia sursilvana. Suenten ses studis a *Mustér* ed a *Friburg*, eis el staus redatur dil *Bündner Tagblatt*. Silsuenten eis el seretratgs a *Sevgein*, siu vitg natal, s'occupond de siu grond bein puril. El ei era en questa liunga perioda de sia veta staus activs sco schurnalist e sco politicher. Denter auter eis el staus mistral de *Glion* e la *Foppa* da 1929/31. In'ovra che ha aquistau valeta stabla ei la *Cronica Romontscha*, lura ses numerus artechels en nossas revistas romontschas.

PROF. DR. GUGLIELM GADOLA

1902—1961

Prof. G. Gadola ei naschius a *Mustér* ils 6 de november 1902. Ses studis gimnasials ha el entschiet a *Mustér* e finiu els 1924 a *Engelberg*. Sper *Mustér* e contuorn ha cunzun la *Val Tujetsch*, cun la quala el veva fermes ligioms de parentella, influenzau grondamein sia formaziun e siu luvrar litterari. Si'amur e fervur per il romontsch e sia cultura ha el retschiert cunzun da siu mussader, *Pader Baseli Berther*. Ses studis academics serepartan denter las universitads de *Friburg* e de *Turitg*. 1930 doctorescha el a *Turitg* cun la dissertaziun: *Historia della litteratura sursilvana della reforma e cunter-reforma*. Gia baul entscheiva la lavur litteraria cun historias e studis. El ha caschun de substituir dr. Vieli a Cuera ell'instrucziun romontscha gia da student. Finiu siu studi ha el danovamein la pusseivladad d'instruir alla scola cantonala. El vegn silsuenten numnaus professor d'istoria e franzos. Sper questa incumbensa professionala crescha si'ovra litteraria e culturala onn per onn considerablamain. El daventa igl autur il pli popular en tiara romontscha. Renomai ein ils 25 numers dil *GLOGN* ch'el ha ediu e scret per gronda part sez. *Gadola* ei in temperament impulsiv, che ha schau reger pli la fantasia sauna che stretgs fitguis! Sias ideas, ses maletgs, sia fantasia sescurlavan sco ord la mongia, emplenend senza cal vonn e curtauna tgemblada. — Siu luvrar impulsiv ed endinau, savens bein entiras notgs ora cura che l'enzenna deva, — ha sgurdinau sias forzas avon temps. Ils 25 de fenadur 1961 ha el bandunau nus tuts, era sia lavur en favur dil romontsch che haveva fatg ad el ton plascher en sia veta.

Professer dr. G. Gadola ha redigiu 17 Ischis, da 1945—1961. En quei interval ein las annadas 31—47 vegnidas presentadas al pievel romontsch. Gadola ha luvrau cun tschaffen e temperament vid igl Ischi, che ha beinduras era caschunau ad el grevs muments. Gia cugl Ischi 45, 1959 leva prof. Gadola bandunar siu carezau organ, segiramein vess el giu fatg quei cun quel de 1961, numer 48. El vess lura buca tralascchau de dar in interessant *Comiau* sche la plema vess lubiu quei ad el. — Sia mira concernet il cuntegn spirtal e cultural digl organ popular-scientific della Romania, ei per el clara gia dall'entschatta enneu, da sia emprema introducziun 1945. El scriva: «Duront ses emprems 50 onns ha la Romania cultivau cun premura ina partida interessants facturs de nossa cultura romontscha. Mo ins emblidi buc, ch'ei dat aunc auters pastgs entirs sil territori de nossa historia litterara e culturala. Quels lein nus taccar cun gust e curascha.

Il pli grond tschaffen hai jeu de tractar en ina partida studis e scrutaziuns *l'istoria della cunterreforma*, ni meglier detg: *della restauraziun catolica* de nossa tiara romontscha; principalmein studis e lavurs davart la cultura e litteratura dil temps baroc, ch'ei senza dubi staus il pli fritgeivel e gloriu de nossa viva ed activa Part sura... Secapescha, ch'era la part belletristica digl Ischi vegn ad obtener siu plaz d'honor, sco igl ei adina stau il cass entochen uss». —

Prof. dr. *Guglielm Gadola* ei vegnius elegius sco redactor digl Ischi il settember digl onn 1944. En siu PER COMIAU 1959 scriva el: «Igl ei nuota stau legher ded esser il successur de quels renomai redactors digl Ischi! Mo oz sundel jeu tuttina leds de silmeins haver tenu quei pauc che jeu hai giu empermess: *Mintg'onni in Ischi!* — Schebi ch'igl Ischi ei «mo» in annuari, eis ei nuota stau adina aschi lev de vegnir ora cun el mintg'onni — e sil temps fixau. Enqual onn ha ei dau stentas e breigias avon ch'ins hagi giu ensemen il sufficient e necessari «material»... mo con leds sundel jeu staus d'haver suandau il bien cussegl de *P. Baseli Berther* en quei grau, il cussegl ch'el veva giu dau a mi da student, cura che jeu hai surpriu il GLOGN: «Mira, miu bien, sche ti vul tener la dira e vegnir ora mintg'onni cun el, sche gida ei nuot auter che de ti tez scriver ed haver en reserva mintg'onni circa ina tiarza ni la mesadad dellas lavurs ch'ei drova!» —

Prof. G. Gadola ha giu caschun de far extendidas experiencias sco redactor digl Ischi e dil Glogn. A siu successur dat el denter auter il suandont e saluteivel cussegl: «Has ti ina ga da schuffa de vegnir ora cugl Ischi, sche buca enquera agid e collaboraziun tier quel e tschel de buna peda u biala veta, era sch'el fuss capavels avunda de far in survetsch, mobein tier quel ch'ei fetg fatschentaus. Lez fa! — E mai emblida: Far endretg a tuts sas ti mai. Criticar ei pli lev che sez far — e da lezs dat ei de pli che collaboraturs!» —

Guglielmo Gadola

Nus essan alla fin de nies excuors. Ni temps ni spazi han lubiu de s'extender sco quei che l'impurtonza de questas persunas e de lur ovras vessen pretendiu. Nus vein gnanc allegau tetel e cuntegn de lur lavurs pigl ISCHI, nundir saviu far menziun vengonza de lur ovra entira. Quei ei gia fatg per part autro, gl'auter deigi esser reservau ad ulteriur studi per giuvens scienziai e novs litterats!

Las introducziuns cun las miras ed ils principis tenor ils quals ils redactors han luvrau, han schau percorscher igl attent lectur la gronda unitad, mo da l'autra vart era las differentas accentuaziuns, respectablas, ch'ei naschidas dals temperaments distingui e fetg different, dallas differentas preparaziuns e formaziuns dils 4 valents redactors. Igl ei pia de capir che l'atgna produczion dils different redactors presenta mintgamai novs aspects. Sur dellas contribuziuns dils collaborators sa negin redactor garantir svilup e la tempra per tut avegnir auter che cun in grond stab de collaborators e cun la pusseivladad de far ina rigurusa tscharna. Ei quei pusseivel sin intschess romontsch? Perquei ei prof. Gadola e cunzun mistral Giuseppe Demont stai precauts en lur empermischuns. In examen retrospectiv ei pli engrazieivels, encass ch'in tal ei aunc concedius ad in redactor.